

door artillerievuur in brand geschoten werd, maar ook aan enkele Nederlandse koopvaarders die, evenals de oude kruiser 'Sumatra', voor de kust van Normandië tot zinken gebracht werden als onderdeel van de Geallieerde kunstmatige havens.¹

★

Van de schepen naar de bemanningen.

De koopvaardijvloot had in Nederland over een z.g. eerste en tweede reserve beschikt. Was een schip in een thuishaven aangekomen en was het dan weer vertrokken voor een nieuwe reis, dan hadden lang niet alle bemanningsleden opnieuw aangemonsterd – de rederijen hadden dan diegenen die op de lijsten van de eerste reserve stonden, kunnen verzoeken hun diensten ter beschikking te stellen, en waren de lijsten van de eerste reserve uitgeput, dan had men kunnen nagaan of onder diegenen die tot de tweede reserve behoorden (zeelieden die op medische of andere gronden voorlopig buiten de eerste reserve waren komen te vallen), personen waren die voor een nieuwe aanmonstering in aanmerking kwamen. Eerste en tweede reserve hadden tijdens de Meidagen Nederland niet verlaten – de koopvaardij kwam spoedig krap in haar mankracht te zitten. De Duitse en Deense schepen die buitgemaakt waren, moesten óók bemand worden, in Engeland werden naar schatting een tweehonderd zeelieden om veiligheidsredenen voorlopig geïnterneerd, er waren zieken, er deden zich ongevallen voor, en tenslotte bleek al snel dat sommige opvarenden niet bestand waren tegen de psychische spanningen welke met het varen in oorlogstijd gepaard gingen. Er kwam evenwel later in '40 een nieuwe reserve: bemanningen van verloren gegane schepen, en die nieuwe reserve breidde zich uit. Tenslotte had men zelfs een groot overschot, omdat (men denke aan het voorbeeld van de 'Farmsum') veelal een deel van de bemanning van een verloren gegaan schip gered werd. Vooral hoofdofficieren kwamen er te veel: met stuurlieden en machinisten van de lagere rangen kon men nog wel schuiven, maar een kapitein, een eerste stuurman en een hoofdmachinist hadden een eigen schip nodig, en het aantal van die eigen schepen werd bijna gehalveerd.

¹ De kapitein van een van die schepen zei tegen minister de Booy (deze dicteerde zijn dagaantekeningen in het Engels) *'that one would not wish for a better end, as the alternative was to go to the scrapper, whereas in this case she went down with her colours flying and remained there for a long time as a monument of something achieved.'* (J. M. de Booy: 'Dagboek', 15 juli 1944)